

**Герман А.Ю.**

*завідувач сектору проектування навчально-виховного процесу  
відділу проектного управління;*

**Бурдун О.В.**

*методист вищої категорії сектору проектування  
навчально-виховного процесу відділу проектного управління,  
ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*

## **ПРОЕКТ «МІЙ СВІТ БЕЗ ДИСКРИМІНАЦІЇ»**

Кожна людина від народження є вільною та рівною у своїй гідності та правах, саме ці дві цінності закладено в концепції прав людини. Жодна людина не може мати привілеї або обмеження за ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовою.

Особливістю Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод є те, що вона забезпечує права і основні свободи на національному рівні та гарантує дієву та ефективну систему їх захисту на наднаціональному (міжнародному) рівні. Порушення Конвенції призводить до дискримінації людини за тією чи іншою ознакою.

Дискримінація – ситуація, за якої особа та/або група осіб за їх ознаками раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, віку, інвалідності, етнічного та соціального походження, громадянства, сімейного та майнового стану, місця проживання, мовними або іншими ознаками, які були, є та можуть бути дійсними або припущеними (далі – певні ознаки), зазнає обмеження у визнанні, реалізації або користуванні правами і свободами в будь-якій формі, встановленій цим Законом, крім випадків, коли таке обмеження має правомірну, об'єктивно обґрунтовану мету, способи досягнення якої є належними та необхідними. Таке визначення надає Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст. 412) із змінами, внесеними згідно із Законом № 1263-VII від 13.05.2014, ВВР, 2014, № 27, ст. 915. Цей Закон визначає організаційно-правові засади запобігання та протидії дискримінації з метою забезпечення рівних можливостей щодо реалізації прав і свобод людини та громадянина.

Законодавством визначено, що дискримінація заборонена в усіх сферах суспільних відносин: громадсько-політична діяльність; державна служба та служба в органах місцевого самоврядування; правосуддя; трудові відносини, у тому числі застосування роботодавцем принципу розумного пристосування; охорона здоров'я; освіта; соціальний захист; житлові відносини; доступ о товарі і послуг; інші сфери суспільних відносин.

Прикладом дискримінації у сфері освіти може бути відмова у зарахуванні до закладу освіти дитини ромів (ознака дискримінації: етнічне походження). Обов'язкова шкільна форма може також дискримінувати дітей, наприклад, дівчат мусульманок, які носять хіджаб (ознака дискримінації: релігійні

переконання). Обмеження доступу до користування спортивним майданчиком, бібліотекою, їдальнею дітей з інвалідністю є також дискримінацією (за ознакою інвалідності).

У квітні 2017 року громадська організація «Академія інноваційного розвитку освіти» здійснила опитування вчителів, учнів та їх батьків з тематики дискримінації. У опитуванні взяли участь 1809 респондентів з 24 областей та м. Києва. Питання, що містилися в анкеті були як закритого типу, так і відкритого. Перший блок питань стосувався форм й ознак дискримінації, систем пригнічення. За підсумками анкетування правильно визначили форми дискримінації 11.22% осіб, ознаки 21.95% учасників опитування.

Більше 25% не визначили пряму дискримінацію та утиск як форму дискримінації, 48,5% визначили підбурювання до дискримінації як одну з її форм, 34,7% обрали пособництво у дискримінації як одну з її форм. Понад 25% учасників у завданні обрати форми дискримінації зазначили такі громадська-політична, державна та приватна дискримінація, які не належать до її форм.

Ознакам дискримінації такими як місце проживання, громадянство та сімейний стан вважають менше 50% осіб, що брали участь в опитуванні. Серед учасників 50–60% вважають ознакою дискримінації вік, етнічне походження, майновий стан.

Серед запропонованих систем пригнічень 51,8% респондентів обрали сексизм, 27,9% обрали ейджизм, 86,4% расизм.

За результатами отриманих відповідей лише один респондент надав усі правильні відповіді, що склало 0,055% від загальної кількості учасників.

Аналіз даних анкети свідчить про низький рівень обізнаності щодо форм, ознак дискримінації та систем пригнічення серед вчителів, учнів та їх батьків. Для підвищення рівня поінформованості громадською організацією «Академія інноваційного розвитку освіти» за підтримки ГО «Соціальна дія» та міжнародного фонду «Відродження» впроваджує проект «Мій світ без дискримінації». Метою проекту є підвищення рівня обізнаності батьків, вчителів та учнів щодо дискримінації, організація освітнього процесу на недискримінаційних засадах.

Завдання проекту: проведення інформаційної компанії серед батьків, вчителів та учнів шкіл-учасниць проекту; підготовка педагогів до організації освітнього процесу на засадах недискримінації

Інформаційна компанія. У рамках проекту «Мій світ без дискримінації» організовано фестиваль творчих робіт як для учнів, вчителів так і для батьків. Номінації за якими брали участь: освітній проект «Протидій дискримінації» (для вчителів), відео «Я кажу ні дискримінації» та графічний мотиватор «Абетка протидії дискримінації» (для учнів), есе «Школа без дискримінації очима батьків» (для батьків). Умови участі та надіслані роботи розміщено на сайті проекту. Створений сайт, окрім робіт учасників, містить у собі нормативну базу як національного та і міжнародного законодавства, навчально-методичні посібники з тематики проекту, навчальне відео.

Результат проведеної інформаційної компанії: залучено 40 навчальних закладів, проведено 63 заходи для учнів та батьків. Створено понад ста творчих робіт. Учасниками інформаційної компанії стали 1254 людини.

Підготовка педагогів. Учителі пройшли очне навчання, відвідавши тренінг «Протидія дискримінації», який провела тренерка Олександра Свірідова, член громадської організації «Соціальна дія». Були розглянуті питання стереотипів та упереджень, види й ознаки дискримінації, попередження насильства в школі, принципи недискримінації.

Наступним етапом навчання освітян став дистанційний курс «Протидія дискримінації», який складається з 4 розділів. Розділи курсу містять у собі матеріали (посібники, навчальне відео, ментальні карти, аудіо контент), тести, вправи з тем права людини, стереотипи та упередження, нормативно-право база національного та міжнародного законодавства.

Результат підготовки педагогів. Підвищено рівень фахової компетентності у галузі прав людини, дискримінації та її уникнення, розглянуто сучасні технології організації та проведення навчальних тренінгів для підлітків та дорослих. Підготовлені учасниками дидактичні матеріали (презентації, відео ролики, інфорграфіки) використані під час розробки освітніх проектів з даної тематики. Успішно завершили навчання та отримали сертифікати 25 педагогів з 13 регіонів країни.

Висновок. Переважна більшість громадян мають низький рівень обізнаності щодо основних положень прав людини, систем пригнічення, ознак та форм дискримінації, а також способів її уникнення як під час організації освітнього процесу, так і вдома. Актуальним питанням є дослідження методів, форм та технологій для формування соціальних та громадянських компетентностей, загальнокультурної грамотності, що передбачають уміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів, розуміння власної національної ідентичності як підґрунтя відкритого ставлення та поваги до розмаїття культурного вираження інших.

### **Список використаних джерел:**

1. Нова українська школа // Київ, 2017. – 34 с.
2. Посібник «Що таке дискримінація інструкція для споживачів» // Київ, 2016. – 52 с.
3. Закон України «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 32, ст. 412) доступ: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>